

KAPITTEL 5

EFTA-Domstolen**5.1 OVERSIKT**

EØS-avtalen fastslår at EFTA-landene skal opprette sin egen domstol i tråd med EØS-avtalens alminnelige to-pilar system.

EFTA-domstolen opprettes gjennom Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen. EFTA-domstolen vil ha de fleste tilsvarende oppgaver innenfor EFTA-pilaren som EF-domstolen har innenfor EF-systemet. EFTA-domstolens kompetanse er delvis oppregnet i EØS-avtalens Artikkel 108 nr. 2. Bestemmelsen åpner dessuten for at EFTA-domstolen kan få andre oppgaver i tillegg. Disse er uttømmende regulert i Artiklene 31-41 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen.

EFTA-domstolen skal ha som viktigste oppgaver å:

- behandle de søksmål som EFTAs overvåkingsorgan reiser mot EFTA-landene
- avgjøre tvister mellom EFTA-landene
- gi ikke-bindende tolkningsuttalelser til EFTA-landenes nasjonale domstoler
- overprøve vedtak som EFTAs overvåkingsorgan treffer

Domstolens Statutter, som er nedfelt i Protokoll 5 til Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen, inneholder en rekke utfyllende regler om dommerne, organisering og saksbehandlingsregler. Når Domstolen er etablert, skal den selv vedta mer detaljerte prosedyreregler, jf. Artikkel 43. Disse skal godkjennes av EFTA-landenes regjeringer i fellesskap.

5.2 SAMMENSETNING

EFTA-domstolen vil få syv dommere, en fra hvert EFTA-land. Dommerne skal oppnevnes av EFTA-landene i fellesskap for seks år av gangen, med mulighet for gjenvalg. For å sikre kontinuitet, skal det etter tre år finne sted en delvis utskifting av dommerne. Denne skjer ved loddtrekning. Domstolens president velges av og blant dommerne. Vedkommende skal velges for tre år av gangen og kan gjenvelges.

Dommerne skal være uavhengige. De skal i utgangspunktet ikke kunne utøve annen virksomhet, jf. Artikkel 4 i Statuttene. Dersom en dommer ikke lenger oppfyller de krav

som stilles for å inneha dommervervet, kan Domstolen frata ham vervet, jf. Artikkel 6 i Statuttene.

I henhold til Artikkel 29 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen skal Domstolen treffe sine avgjørelser i plenum med minimum fem dommere tilstede. På anmodning fra Domstolen kan EFTA-landenes regjeringer gi Domstolen adgang til å etablere kammer. Domstolen treffer sine avgjørelser med vanlig flertall.

Artiklene 9-16 i Statuttene inneholder regler om dommernes habilitet og Domstolens Sekretariat. Domstolens arbeidsspråk skal fastsettes i prosedyrereglene.

5.3 EFTA-DOMSTOLENS FUNKSJONER**5.3.1 Søksmål mot EFTA-land**

Overvåkingsorganet kan reise sak mot et EFTA-land som ikke retter seg etter Overvåkingsorganets pålegg når dette anser at det foreligger et brudd på EØS-avtalens forpliktelser. Dette fremgår av Artikkel 31 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen. Domstolens avgjørelse vil være bindende for EFTA-landet. Artikkel 33 forplikter EFTA-landene til å iverksette de tiltak som vil være nødvendige for at dommen skal kunne oppfylles. Det foreligger ingen ytterligere sanksjonsmuligheter dersom et land unnlater å følge opp denne forpliktelsen.

Overvåkingsorganet avgjør selv hvorvidt det skal reise sak mot et EFTA-land. Dette gjelder selv om det er kommet til at landet har brutt EØS-avtalen. Privatpersoner eller bedrifter har ikke adgang til å reise sak mot et EFTA-land for Domstolen. Det har heller ikke EFs medlemsland eller EF-kommisjonen. Dersom Overvåkingsorganet ikke reiser sak mot et EFTA-land, vil imidlertid et annet EFTA-land kunne gjøre dette, se nedenfor under pkt. 5.3.2.

5.3.2 Tvister mellom EFTA-land

I henhold til Artikkel 32 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen kan et EFTA-land reise sak mot et annet dersom det oppstår uenighet mellom dem om tolkningen eller anvendelsen av EØS-avtalen. Tilsvarende

Om samtykke til ratifikasjon av EFTA-avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen, og EFTA-avtalen om Den faste komité

gjelder tolkning og anvendelse av Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen og EFTA-avtalen om Den faste komité. Erfaringene fra EF-systemet tilsier at EFTA-landene antakelig vil benytte adgangen til å saksøke hverandre med stor varsomhet. Dette innebærer at det i praksis vil være EFTAs overvåkingsorgan som vil måtte stevne et EFTA-land for Domstolen dersom det foreligger brudd på avtaleverket.

5.3.3 Tolkingsuttalelser til EFTA-landenes nasjonale domstoler

Mange av EØS-avtalens bestemmelser vil bli gjort til nasjonal lovgivning i EFTA-landene. Disse rettsreglene vil, på samme måte som andre nasjonale rettsregler, kunne bli tolket og anvendt av EFTA-landenes domstoler. Som regel vil dette skje i forbindelse med at privatpersoner eller bedrifter reiser sak mot nasjonale myndigheter for å oppnå rettigheter som man mener å ha krav på etter EØS-avtalen.

I slike saker vil det kunne oppstå uenighet om hvordan nasjonale regler skal tolkes i forhold til EØS-avtalens bestemmelser. Den nasjonale domstol kan forelegge EFTA-domstolen spørsmål om tolkningen av EØS-reglene, jf. Artikkel 34 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen. Tolkingsuttalelsen er ikke bindende og den nasjonale domstol står derfor i utgangspunktet fritt til å legge uttalelsen til grunn når det skal avsies dom i saken. En slik uttalelse vil likevel måtte tillegges betydelig vekt når den nasjonale domstol skal avsi endelig dom i saken. Bakgrunnen for foreleggelsesadgangen er ønsket om å sikre at EØS-avtalen tolkes og anvendes mest mulig likt av alle domstolene i EFTA-landene.

Det enkelte EFTA-land kan bestemme at slike anmodninger bare skal kunne komme fra nasjonale domstoler i siste instans. Det vil bli foreslått at foreleggelsesadgangen ikke skal gjelde forliksrådene. Forøvrig vil det ikke bli lagt begrensninger på norske domstolers adgang til å forelegge tolkningsspørsmål for EFTA-domstolen.

5.3.4 Klager over Overvåkingsorganets vedtak

Ifølge Artikkel 36, 1. ledd i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen, kan et EFTA-land ut fra visse nærmere angitte grunner klage til Domstolen over vedtak fattet av EFTAs overvåkingsorgan. Klagegrunnlag vil kunne være at Overvåkingsorganet mangler kompetanse, at grunnleggende saksbehandlingsregler er overtrådt, at vedtaket strider mot avtaleverket eller at Overvåkingsorganet

har misbrukt sin myndighet. Klager over Overvåkingsorganets vedtak i statsstøttesaker vil være eksempel på denne type klager.

Også privatpersoner eller foretak som er part i saken eller som har rettslig interesse i saken kan klage på samme grunnlag, jf. Artikkel 36, 2. ledd.

EFTAs overvåkingsorgan skal som nevnt på konkurranseområdet fatte vedtak direkte overfor foretakene. Overvåkingsorganet kan blant annet ilegge foretak bøter og tvangsmulkt. Slike vedtak kan klages inn for EFTA-domstolen etter Artikkel 36, 2. ledd. Også andre direkte berørte foretak kan klage over slike vedtak. Dersom klagen vinner frem, skal vedtaket erklæres ugyldig. EFTA-domstolen har i henhold til Artikkel 35 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen ubegrenset kompetanse til å prøve lovligheten av slike vedtak, herunder størrelsen på bøter og tvangsmulkt.

Overvåkingsorganets vedtak skal klages direkte inn for EFTA-domstolen. Dersom det blir behov for det, vil EFTA-landene, som i EF, opprette en førsteinstans-domstol for konkurransesaker.

5.3.5 Andre spørsmål

EFTA-domstolen kan også avgjøre saker der et EFTA-land hevder at Overvåkingsorganet i strid med EØS-avtalen eller Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen har unnlatt å handle. Dette er bestemt i Artikkel 37 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen. Overvåkingsorganet skal oppfordres til å handle, og saken kan bare fremmes dersom det innen to måneder ikke tilkjennegir sitt standpunkt.

Privatpersoner og foretak kan under tilsvarende betingelser anlegge sak dersom Overvåkingsorganet har unnlatt å treffe en beslutning som angår dem. Dersom Domstolen fastslår at et vedtak av Overvåkingsorganet er ugyldig, eller at det har overtrådt avtaleverket ved å unnlate å handle, bestemmer Artikkel 38 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen at Overvåkingsorganet skal treffe de nødvendige tiltak for å etterkomme Domstolens avgjørelse.

Etter Artikkel 41 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen vil Domstolen kunne beslutte at det skal iverksettes midlertidige forføyninger i saker som behandles av den. Slike midlertidige forføyninger vil først og fremst være aktuelle i forbindelse med saker som reises ved påståtte brudd på regelverket om offentlig innkjøp.

Avtalens formelle utgangspunkt er at saksanlegg for EFTA-domstolen ikke har oppset-

Om samtykke til ratifikasjon av EFTA-avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen, og EFTA-avtalen om Den faste komité

tende virkning, jf. Artikkel 40. Samme bestemmelse gir imidlertid Domstolen adgang til å treffe beslutning om det motsatte. Dette vil i praksis skje ved bøter ilagt av Overvåkingsorganet som påklages til EFTA-domstolen.

5.4 STATUTTENE FOR EFTA-DOMSTOLEN

Protokoll 5 til Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen inneholder Domstolens statutter. Disse har bestemmelser om dommerne, Domstolens organisering og saksbehandlingsregler. Artiklene 2-7 i Statuttene regulerer dommernes edsavleggelse og forbud mot å utøve annen virksomhet, fratredelse og eventuelt fradømmelse av embedet. I henhold til Artikkel 8 i Statuttene skal Domstolen avsi dom ved flertallsvedtak. De nærmere regler vedrørende domsavsigelsen vil bli fastlagt i Domstolens prosedyreregler. Artiklene 9-12 i Statuttene fastsetter at Domstolen skal ha en justissekretær og inneholder visse bestemmelser om vedkommendes plikter.

Ifølge Artikkel 13 i Statuttene skal dommerne og justissekretæren ha bosted der Domstolen har sitt sete. EFTA-landene skal i fellesskap avgjøre hvor Domstolen skal ha sitt sete.

Statuttene regulerer hvem som kan representere partene i en sak for Domstolen, hvordan saksanlegg skal foregå samt saksgangen for Domstolen. Videre bestemmer de hvem som skal informeres om saksanlegg, hvem som skal ha adgang til å uttale seg i saken, hvilke frister som skal gjelde og hvilken virkning det skal ha at slike frister oversittes. De inneholder nærmere regler om vitner og vitners møteplikt og fastlegger at rettsmøtene i utgangspunktet skal være offentlige. Dette

gjelder imidlertid ikke Domstolens rådslagning før domsavsigelse. EFTA-landene kan i fellesskap endre statuttene. Dette kan skje etter forslag fra Domstolen eller etter at den er blitt hørt i saken.

Bestemmelsene i Artiklene 17-42 i Statuttene vil senere bli supplert med egne prosedyreregler. Disse vil bli utarbeidet av Domstolen, men skal godkjennes av EFTA-landenes regjeringer.

5.5 LOVENDRINGER SOM FØLGE AV AVTALEN OM OVERVÅKINGSORGANET OG DOMSTOLEN

St.prp. nr. 100 (1991-92) inneholder en fullstendig oversikt over utkast til lovendringer som følger av EØS-avtalen. Noen av disse lovendringene følger også av Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen. Innhold og nærmere begrunnelse for endringsforslagene er gitt i nevnte oversikt. Følgende endringsforslag er i sin helhet en følge av Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen:

1. Lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene

a) Adgang for norske domstoler til å innhente tolkningsuttalelser fra EFTA-domstolen, jf. Artikkel 34 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen.

b) Adgang for norske domstoler til å holde bevisopptak etter begjæring fra EFTA-domstolen, jf. Protokoll 5, Artiklene 25 og 26 til Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen.

2. Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10.

Regler om straffeansvar for vitner som bryter reglene om vitneavhør, jf. Artikkel 26 i Protokoll 5 i Avtalen om Overvåkingsorganet og Domstolen.